

STARPTAUTISKĀ PĀRROBEŽU PROJEKTA “ARHEOLOĢIJA,
VARA UN SABIEDRĪBA: SADARBĪBA ARHEOLOĢISKĀ
MANTOJUMA SAGLABĀŠANĀ” (NR. ESTLATRUS/2.2/ELRI-
191/2011/22) ĪSTENOŠANAS REZULTĀTI

2012. gada maijā LU Latvijas vēstures institūts (turpmāk – Institūts) kā partneris Nr. 4 uzsāka darbu Eiropas pārrobežu sadarbības projektā. Projekta ietvaros Institūts sadarbojās ar Alūksnes un Ludzas pašvaldībām (Latvija), Tartu Universitāti, Igaunijas Nacionālā mantojuma padomi, bezpeļņas organizāciju “Arheoloģiskais centrs” (Igaunija), Pleskavas reģiona Arheoloģisko centru, bezpeļņas organizāciju “Pleskavas arheoloģiskais centrs”, Pleskavas Valsts vēstures-arhitektūras un mākslas muzejrezervātu (Krievija).

Projektam atvēlētais nepilnu trīs gadu posms noslēdzas 2014. gada 31. decembrī. Projekta teritoriālo areālu Latvijas pusē veido Latvijas ziemeļaustrumu un austrumu pierobežā izvietotie Alūksnes un Ludzas novadi. Projekta galvenais mērķis – sadarbība arheoloģiskā mantojuma saglabāšanā – īstenots caur aktivitātēm, kas formulētas piecos darbības virzienos: 1) projekta vadība un koordinēšana, 2) sabiedrības informēšana un projekta atpazīstamība, 3) arheoloģiskā mantojuma aizsardzība ainavā, 4) arheoloģiskā mantojuma saglabāšana, aizsardzība un popularizēšana muzejos, 5) pārrobežu sadarbības tīkla veidošana arheoloģiskā mantojuma saglabāšanai un popularizēšanai.

Kvantitatīvajos rādītājos Institūta devums izskatās šādi: 104 (Apes un Alūksnes novadā) un 53 (Ludzas novadā) apsekoti arheoloģiskie pieminekļi, divu apdraudējumam pakļauto arheoloģisko pieminekļu izpēte Alūksnes novadā, četru datubāzu (bibliogrāfiskās, arhīva materiālu, senlietu un arheoloģisko pieminekļu) radīšana, divu starptautisko apzināšanas ekspedīciju sarīkošana, divu tūrisma maršrutu – “No robežas līdz robežai: arheoloģisko pieminekļu daudzveidība Alūksnes novadā” un “Pa senā tirdzniecības ceļa trasi” – izveide, kā arī arhīva materiālu glabāšanas apstākļu uzlabošana Institūta Arheoloģisko materiālu krātuvē (plauktu un datora iegāde). Institūts papildinājis arheoloģijas tematikai veltītu darbu skaitu. 2014. gadā publicētas trīs informatīvas brošūras: T. Berga, M. Petrova. *Ludzas novada arheoloģijas pieminekļi*; R. Brūzis, A. Vilcāne. *Kas ir arheoloģija?* un I. Doniņa, E. Guščika, A. Vilcāne. *Arheoloģiskie pieminekļi Alūksnes un Apes novadā*. Minēto brošūru sagatavošanai apzināti un izmantoti Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas, Latvijas Nacionālā vēstures muzeja, LU LVI Arheoloģisko materiālu krātuves, Alūksnes un Ludzas novadpētniecības muzeja arhīvu materiāli un arheoloģisko senlietu kolekcijas. Izdoti divi rakstu krājuma “Arheoloģija un etnogrāfija” laidieni (27. un 28.).

Projekta ietvaros, popularizējot arheoloģiju un pievēršot sabiedrības uzmanību arheoloģisko pieminekļu daudzveidībai un to apdraudējumiem, Institūta arheologi uzrunājuši sabiedrību gan nepastarpināti, sarīkojot

10 informācijas dienas Alūksnes un Ludzas novada iedzīvotājiem un iniciējot divas diskusijas ar Alūksnes un Ludzas vietvaru pārstāvjiem, gan ar vietējo un reģionālo sabiedrisko mediju – preses, radio, TV – starpniecību.

Izvērtējot projekta ieguvumus, akcentējams tā devums Institūta arheologiem un citiem institūta speciālistiem (kopumā 13 cilvēki), kas ieguvuši starptautiskās sadarbības pieredzi, ciešus kontaktus, datubāzes un pamatu turpmākai saskaņotai trīs valstu savstarpējai sadarbībai arheoloģiskā mantojuma aizsardzības un izpētes jomā. Sabiedrība ieguvusi jaunas zināšanas par arheoloģisko mantojumu novados, kas var kļūt par vietējās nozīmes lepnumu un veidot pamatu lokālajai identitātei. Arheoloģiskais mantojums palielina kultūrvides vērtību un pievilcību tūrisma industrijai, radot jaunu darba vietu izveides iespējamību. Sabiedrības informēšana par arheoloģisko pieminekļu atrašanos vietējā ainavā samazina konfliktsituāciju riskus, kas rodas, par pieminekļiem uzzinot jau būvniecības darbu laikā. Arheoloģisko pieminekļu popularizēšana pievērš vietējās un valsts varas pārstāvju uzmanību šai kultūras mantojuma nozīmīgajai daļai, kas var mainīt attieksmi pret arheoloģiju un ietekmēt valsts aktīvāku rīcību pret pieminekļu postītājiem un budžetā atvēlētās summas lielumu pieminekļu aizsardzībai un izpētei.

Igaunijas – Latvijas – Krievijas Pārrobežu sadarbības programma Eiropas kaimiņattiecību un partnerības instrumenta ietvaros 2007–2013 finansiāli atbalsta kopīgus pārrobežu attīstības pasākumus, lai uzlabotu reģiona konkurētspēju, izmantojot tā potenciālu un izdevīgo atrašanās vietu krustcelēs starp ES un Krievijas Federāciju. Programmas mājaslapa: www.estlatrus.eu

Šis raksts sagatavots ar Igaunijas – Latvijas – Krievijas Pārrobežu sadarbības programmas Eiropas kaimiņattiecību un partnerības instrumenta ietvaros 2007–2013 finansiālo atbalstu. Par šī dokumenta saturu pilnībā atbild LU aģentūra LU Latvijas vēstures institūts, un tas neatspoguļo programmas, iesaistīto valstu un Eiropas Savienības oficiālo viedokli. LU Latvijas vēstures institūts: lv@lza.lv

part-financed by
the European Union

united by borders

Antonija Vilcāne